

ПРОЛОГ

Нещодавно я побував в одному монастирі. Вже не згадаю, де саме, пам'ятаю лишень, що на теренах колишньої Мерсії. Я вертався додому з дюжиною вояків, стояв мокрий зимовий день, і нам не хотілося нічого, крім даху над головою, їжі та тепла, але ченці сполохалися так, наче під брамою їм зібралася ватага норманів. Під їхніми мурами стояв Утред Беббанбурзький, і така вже повелася за мною слава, що вони подумали, ніби я прибув їх вирізати.

— Я хочу хліба, — нарешті повідомив їх я, — сиру, якщо є, та елю.

Відтак кинув на долівку трохи грошей.

— Хліба, сиру, елю й теплу постіль. Більше не прошу!

На ранок періщив такий дощ, мовби настав кінець світу, тож довелося чекати, доки буря вгамується. Я блукав монастирем і зайшов у вогкий коридор, у якому трійця висушених монахів переписували сувої. Наглядав за роботою старший чернець: сивий, злий, буркотливий. Поверх ряс на ньому була хутряна накидка, а в руці він тримав шкіряний батіжок, щоб, звісно, заохочувати писарів працювати старанніше.

— Їх не можна відривати від роботи, пане, — насмілювався він дорікнути мені, сидячи на ослінці біля жаровні, тепло якої не досягало трьох писців.

— У вас нужники брудні, — звернувся я до нього, — а тобі, я бачу, нема чим себе зайняти.

Старий чернець замовк, а я зазирнув через плече на роботу замазаних чорнилами писарів.

Один із них, юнак з обвислим обличчям, тлустими губами та здоровенним наростом на шиї, переписував житіє святого К'ярана, де йшлося про те, як вовк, борсук і лис допомогли тому побудувати церкву в Ірландії; і якщо небо-рака сам вірив у ці нісенітниці, він не просто мав вигляд телепня, а й був ним.

Другий виконував кориснішу роботу, переписуючи земельну грамоту — ймовірно, підроблену. В монастирях чудово вміють вигадувати древні дарчі грамоти, буцімто в давнину якийсь напівзабутий король надав церкві багаті угоддя, і тому законний власник повинен або звільнити землі, або ж сплатити чимале відшкодування. Якось такий фокус пробували провести й зі мною. До мене прийшов піп з документами, на які я тільки насцяв, а тоді виставив два десятки вояків на спірній ділянці й відправив єпископу звістку, що коли той так хоче моєї землі, хай прийде і забере її. Так він і не об'явився. Народ змалку привчають, що шлях до успіху — в тяжкій праці та ощадливості, але це така сама маячня, як і казки про борсука, лиса та вовка, що збудували церкву. Щоб бути багатим, треба стати християнським попом або ігуменом у монастирі, отримавши від небес благословення брехати, красти й баришувати собі на догоду.

Третій чернець переписував літопис. Я відвів його перо вбік, аби краще бачити написане.

— Пане, ви вмієте читати? — промовив старий монах так, аби це прозвучало як безневинне запитання, та я вловив насмішку в його голосі.

— «Того року, — почав я вголос, — у Вессекс повернулася страшна поганська сила, не бачена доти навала, що

чинила розбої по всій землі, оббираючи народ Господній. Однак з ласки Господа нашого Ісуса Христа на порятунок поспішив лорд Етельред Мерсійський, що привів свою дружину під Фіргамм і розбив язичників дощенту».

Тицьнувши пальцем у текст, я запитав у писаря:

— В якому році це було?

— У році Господа нашого 892-му, пане, — налякано пробелькотів він.

— А це що таке? — спитав я, прогортаючи сторінки книги, яку він переписував.

— «Аннали», — відказав за молодого старший чернець. — «Аннали Мерсії». Це єдиний примірник, пане, з якого ми робимо новий.

Проглядаючи свіжосписану сторінку, я спитав обурено:

— То Вессекс врятував Етельред?

— Так, — відповів старий монах, — з Божою поміччю.

— Божою?! — гарикнув я. — З моєю поміччю! Ту битву виграв я, а не Етельред!

Монахи припинили, мовчки дивлячись на мене. Зайшов один з моїх вояків і з усмішкою, що відкривала рот з небагатьма зубами, сперся на одвірок.

— Я був при Фіргаммі! — вигукнув я, вихопив єдиний примірник «Анналів Мерсії» та прогортав цупкі сторінки. Етельред, Етельред, Етельред... і жодної згадки про Утреда, всього кілька слів про Альфреда, ніде — про Етельфледу, скрізь тільки Етельред. Я перегорнув на сторінку, де йшлося про події після Фіргамма.

— «Того-таки року, — зачитав я вголос, — із ласки нашого Господа лорд Етельред та етелінг Едвард повели військо мерсійське в Бемфлеот, де Етельред розбив поганські сили й здобув великі багатства», — я зиркнув на старого: — То військо повели Етельред та Едвард?

— Так там сказано, пане, — говорив він налякано, від його погорди не зосталося й сліду.

— Його повів я, лайдаче ти такий! — промовив я, схопив списані пергаменти і разом з оригіналом «Анналів» поніс до жаровні.

— Ні! — скрикнув старий.

— Це все брехня, — промовив я.

Він заспокійливо підняв руку.

— Цілих сорок років, пане, — сумирно проказав дідуган, — ми зберігали й накопичували записи. Це історія нашого народу! Єдиний примірник!

— Це все брехня, — повторив я. — Я був там, на пагорку перед Фірінгаммом і в рову під Бемфлеотом. А ти?

— Тоді я був ще дитям, пане, — відповів він.

Налякано скрикнувши, коли я пошпурив рукописи у вогонь, він кинувся їх рятувати, за що отримав від мене по руках.

— Я був там, — ще раз повторив я, дивлячись, як чорніють і закручуються аркуші, коли ясне полум'я торкнулося їхніх країв. — Я був там.

— Сорок років праці! — у розпачі провів чернець.

— Коли хочете знати, як воно було, — сказав я, — приїздіть до мене в Беббанбург, і я розкажу вам усю правду.

Вони не об'явилися. Ще б пак.

Та я справді був при Фірінгаммі, й це лише початок історії.

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

Стояв ранок, я був молодий, а під пасмами туману, що ховав за собою берег, сріблясто-рожево мерехтіло море. На південь од мене пролягав Кент, на північ — Східна Англія, позаду був Лунден, а попереду, золотячи хмаринки, що розтяглися по яскравому світанковому небу, вставало сонце.

Ми пливли естуарієм Темсу. Мій корабель, «Сельфервульф», був новий і протікав — як будь-яке нове судно. Фризькі майстри виготовили його з дубових дощок небувало блілого кольору, звідси й назва: «Срібний вовк». За мною йшли «Кенельм», названий королем Альфредом на честь якогось святого мученика, і «Дракон-мореплавець», якого ми відбили в данів. Він був чудовий, збудований так, як уміли тільки дани: точений корабель-убивця, покірний у керуванні й смертоносний у бою.

«Сельфервульф» був теж прекрасний: довгий кіль, широкий траверс, високий ніс. Заплатив я за нього сам, давши золота фризьким майстрам, і спостерігав, як постає та обростає дошками його каркас, як гордовито стримить понад стапелем його ніс, прикрашений вовчою головою з дуба, пофарбованою в біле, з червоними язиком та очима і жовтими іклами. Єпископ Еркенвальд, правитель Лундена, насварив мене, закликаючи дати кораблеві ймення чергового християнського нікчеми-святого, і видав розп'яття, щоб почепити на щоглі «Сельфервульфа», але я спалив його

дерев'яного божка на дерев'яному хресті, а попіл змішав із товченими яблуками і згодував свиням. Бо шаную я Тора.

Того далекого ранку, коли я був ще молодий, ми гребли на схід, у бік рожево-срібного моря. На увінчаному вовчою головою носі красувався дубовий пагінець на знак того, що ми не становимо загрози недругам, хоча вояки мої й були в кольчугах, а неподалік весел тримали щити та зброю. Фінан, мій заступник, сидів біля мене на стерновій платформі, смішкувато слухаючи теревені отця Віллібальда.

— Інші дани здобули Христову милість, лорде Утреде, — не вгавав священник.

Цю маячню він ніс від самого Лундена, але я терпів її, бо любив Віллібальда, який був завзятим, працьовитим і добрим.

— З Божою поміччю, — провадив він, — ми принесемо світло Христове всім поганам!

— А чого дани не відправляють до нас своїх проповідників? — спитався я.

— Бо того, пане, не хоче Господь, — сказав він, і його супутник, священник, чиє ім'я я вже давно забув, ревно закивав.

— А може, в них є важливіші справи? — кинув я.

— Коли, пане, в тих данів є вуха, — запевнив мене Віллібальд, — вони почують послання Христове й радо його приймуть!

— Отче, який же ви йолоп, — промовив я приязно. — Чи відомо вам, скількох Альфредових місіонерів уже зарізали?

— Всі ми повинні бути готові стати мучениками, пане, — промовив Віллібальд, хоч уже й з деякою тривогою в голосі.

— Їм випускають кишки, — повів я задумливо, — ви-колюють очі, відрізають яйця, викидають язика. Пригадуєш ченця, якого ми знайшли в Іппе? — звернувся я до Фінана.

Фінан походив з Ірландії, де його виховували як християнина, але тамтешня віра настільки тісно переплелася з рідними вченнями, що була зовсім не схожа на ту, яку проповідував Віллібальд.

— Як загинув той нещасливець? — запитав я.

— З нього здерли шкіру живцем, — озвався Фінан.

— Почавши з пальців на ногах.

— І помалу стягували, — підтвердив Фінан. — Мабуть, декілька годин мучили.

— Не помалу, — заперечив я. — Людину так просто, як барана, не оббілуєш.

— Точно, — погодився Фінан. — Тягти треба міцно, багато сили докладати!

— Він був проповідником, — звернувся я до Віллібальда.

— Блаженним, — усміхнувся Фінан. — Але данам, либонь, набридло гратися, бо вони зрештою прикінчили його. Розпороли черево пилою.

— Думаю, таки сокирою, — додав я.

— Ні, пане, кажу вам, пилою, — шкірячись, наголосив Фінан, — просто з великими зубцями. Тому його й роздерло надвоє.

Отець Віллібальд, котрий завжди мучився морською хворобою, поплентався до борту.

Ми звернули на південь. Естуарій Темсу — підступне місце, повне мілин і сильних течій, але я патрулював ті води ось уже п'ять років, тож навіть не дивився на свої позначки, ведучи судно до берегів Скепігу. Там прямо по курсу, між двох кораблів, пришвартованих на березі, вже чекав ворог. Дани. Їх там було, мабуть, із сотню, як не більше, й усі вони були в кольчугах, шоломах і з блискучою зброєю.

— Можемо перебити всіх, — сказав я Фінану, — людей нам вистачить.

— Але ж ми домовилися про мирні переговори! — за-протестував отець Віллібальд, втираючись рукавом.